

2009

ZPRÁVA O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY

2009

**ZPRÁVA
O ŽIVOTNÍM PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY**

Zpracoval redakční kolektiv
CENIA, česká informační agentura životního prostředí

Seznam spolupracujících organizací:

Odbory Ministerstva životního prostředí ČR
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Centrální registr vozidel
Centrum dopravního výzkumu, v.v.i.
Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy
Česká společnost ornitologická
Český hydrometeorologický ústav
Český statistický úřad
Český úřad zeměměřičský a katastrální
EKO-KOM, a.s., autorizovaná obalová společnost
Energetický regulační úřad
FSC ČR, o.s.
Ministerstvo dopravy ČR
Ministerstvo financí ČR
Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR
Ministerstvo zdravotnictví ČR
Ministerstvo zemědělství ČR
Národní referenční laboratoř pro měření a posuzování hluku v komunálním prostředí
PEFC ČR
Ředitelství silnic a dálnic
Státní fond životního prostředí ČR
Státní zdravotní ústav
Technická správa komunikací hl. města Prahy
Ústav pro hospodářskou úpravu lesů
Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v.v.i.
Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.
Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M., v.v.i.
Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě

Autorizovaná verze

© Ministerstvo životního prostředí, Praha

ISBN 978-80-85087-92-5

Příložené CD nabízí další publikace:

Zpráva o životním prostředí České republiky 2008
Zpráva o životním prostředí České republiky 2009
Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2009
Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2010
Aktualita z oblasti životního prostředí – voda

Kontakt:

CENIA, česká informační agentura životního prostředí
Litevská 1174/8, 100 05 Praha 10
tel.: +420 267 225 340, fax: +420 271 742 306
info@cenia.cz, <http://www.cenia.cz>

Grafický design a sazba:

Daniela Řeháková

Tisk:

GZH, s.r.o., Čapkova 284, 549 31 Hronov

Úvod

Zpráva o životním prostředí České republiky (dále jen „Zpráva“) je na základě zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů, a usnesení vlády č. 446 ze dne 17. srpna 1994 každoročně předkládána ke schválení vládě České republiky a následně předkládána k projednání Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu ČR.

Jedná se o komplexní hodnotící dokument posuzující stav životního prostředí v ČR včetně všech souvislostí. Počínaje Zprávou o životním prostředí České republiky za rok 2005 je zpracováním pověřena CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

Zpráva za rok 2009 byla vládou projednána a schválena 3. 11. 2010 a poté dána na vědomí oběma komorám Parlamentu České republiky. Zpráva je současně zveřejněna v elektronické podobě (<http://www.mzp.cz>, <http://www.cenia.cz>) a je rovněž zajišťována její distribuce.

Obsah

Metodika	6
Hlavní sdělení Zprávy	8
Hodnocení životního prostředí pomocí indikátorů	12

	změna od 1990	změna od 2000	poslední meziroční změna	strana
 OVZDUŠÍ A KLIMA				12
01. Teplotní a srážkové charakteristiky	-	-	-	12
02. Emise skleníkových plynů	😊	😞	😊	15
03. Emise oxyselujících látek	😊	😞	😊	19
04. Emise prekurzorů ozonu	😊	😞	😊	22
05. Emise primárních částic a prekurzorů sekundárních částic	😊	😞	😊	25
06. Překročení imisních limitů pro ochranu lidského zdraví	😊	😞	😞	28
07. Překročení imisních limitů pro ochranu ekosystémů a vegetace	N/A	😞	😊	31
 VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ A JAKOST VOD				34
08. Celkové odběry vody	😊	😞	😞	34
09. Znečištění vypouštěné do povrchových vod	😊	😊	😞	37
10. Znečištění ve vodních tocích	😊	😞	😞	39
11. Podíl obyvatel připojených na kanalizaci a ČOV	😊	😊	😞	42
 BIODIVERZITA				44
12. Stav evropsky významných druhů živočichů a rostlin	N/A	N/A	N/A	44
13. Stav evropsky významných typů přírodních stanovišť	N/A	N/A	N/A	47
14. Indikátor běžných druhů ptáků	😞	😞	😞	50
 LESY A KRAJINA				52
15. Zdravotní stav lesů	N/A	😞	😞	52
16. Indikátor odpovědného lesního hospodaření	😊	😊	😊	56
17. Využití území a suburbanizace	N/A	😞	😞	59
 PRŮMYSL A ENERGETIKA				62
18. Průmyslová produkce a její struktura	😊	😊	😊	62
19. Konečná spotřeba energie	😞	😞	😊	65
20. Spotřeba paliv v domácnostech	😊	😊	😞	68
21. Energetická náročnost hospodářství	😊	😊	😊	71
22. Struktura výroby elektřiny a tepla	😞	😊	😊	74

	změna od 1990	změna od 2000	poslední meziroční změna	strana
 DOPRAVA				78
23. Převážní výkony osobní a nákladní dopravy →	☹️	☹️	☹️ →	78
24. Struktura vozového parku osobních a nákladních vozidel →	☹️	☹️	☺️ →	82
 PŮDA A ZEMĚDĚLSTVÍ				86
25. Limity využití půd →	-	-	- →	86
26. Eroze půdy →	☹️	☹️	☹️ →	90
27. Spotřeba minerálních hnojiv a přípravků na ochranu rostlin →	☺️	☹️	☺️ →	94
28. Plocha ekologicky obhospodařované zemědělské půdy →	☺️	☺️	☺️ →	97
 ODPADY A MATERIÁLOVÉ TOKY				100
29. Domácí materiálová spotřeba →	☺️	☹️	☺️ →	100
30. Materiálová náročnost HDP →	☺️	☺️	☺️ →	104
31. Celková produkce odpadů →	N/A	☹️ *	☺️ →	107
32. Produkce a nakládání s komunálním odpadem →	N/A	☹️ *	☹️ →	109
33. Struktura nakládání s odpady →	N/A	☺️ *	☺️ →	112
34. Produkce a recyklace odpadů z obalů →	N/A	☺️ *	☺️ →	115
 ZDRAVÍ A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ				118
35. Zdravotní rizika ze znečištěného ovzduší →	N/A	☹️	☹️ →	118
36. Zátěž obyvatel chemickými látkami →	☺️	☹️	☺️ →	121
37. Hluková zátěž →	N/A	N/A	N/A →	124
 FINANCOVÁNÍ				128
38. Celkové výdaje na ochranu životního prostředí →	☺️	☺️	☺️ →	128
39. Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí →	☺️	☺️	☺️ →	131
Seznam zkratk →				134
Terminologický slovník →				136

* změna od roku 2003

Zpráva o životním prostředí (dále jen „Zpráva“) tvoří základ reportingu v oblasti životního prostředí České republiky. Metodika Zprávy se v období 1994–2008 významněji neměnila, a proto dokument vycházel v obdobné podobě jen s malými změnami. S rostoucími potřebami a nároky na informační a odbornou podporu politického procesu v působnosti resortu životního prostředí došlo v roce 2009 k úpravě metodiky Zprávy, jejímž cílem bylo, aby Zpráva lépe odrážela potřeby těch, kteří ji využívají, a závěry byly relevantní pro politická rozhodování.

Meziroční dynamika změn v životním prostředí nevyvolává potřebu každoroční přípravy detailního analytického dokumentu o životním prostředí, a proto je aktuální systém národního poskytování informací o životním prostředí založen na dvou základních pilířích: na každoroční indikátorové Zprávě o životním prostředí a na detailní pětileté zprávě „Životní prostředí ČR – stav a výhledy do roku 2020“.

Doprovodným dokumentem k indikátorové Zprávě tak bude publikace „Životní prostředí ČR – stav a výhledy do roku 2020“ vycházející v pětiletých intervalech v návaznosti na The State and Outlook Environmental Report Evropské agentury pro životní prostředí. První vydání je plánováno na rok 2011. Vydávání v pětiletém intervalu umožní zařadit do publikace komplexnější průřezové hodnocení dlouhodobějšího vývoje a trendů, spolu s prezentací výhledů jednotlivých hodnocených indikátorů.

Zpráva je standardně založena na autorizovaných datech získaných z monitorovacích systémů spravovaných resortními i mimoresortními organizacemi. Pro mezinárodní srovnání jsou použita data Eurostatu, Evropské agentury pro životní prostředí (EEA), případně Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).

VYUŽITÍ INDIKÁTORŮ PRO CHARAKTERISTIKU STAVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Metodickým základem Zprávy jsou indikátory, tj. přesně metodicky popsané ukazatele navazující na hlavní témata životního prostředí České republiky a na cíle aktuální Státní politiky životního prostředí ČR pro období 2004–2010. Po vzniku nové SPŽP ČR by měla být indikátorová sada sladěna tak, aby byly indikátory navázané na novou politiku a mohly tak každoročně referovat o plnění jejich cílů.

Indikátory životního prostředí patří mezi nejčastěji používané nástroje pro hodnocení životního prostředí. Na základě dat demonstřují stav, specifika a vývoj životního prostředí a mohou upozornit na nové aktuální problémy životního prostředí. Hodnocení za použití indikátorů je přehledné a uživatelsky srozumitelné.

Metodika hodnocení založená na indikátorech sleduje metodické trendy používané v EU a je tak v souladu s postupným procesem sladování reportingu na národní a evropské úrovni.

HODNOCENÍ STAVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ POMOCÍ SADY KLÍČOVÝCH INDIKÁTORŮ

Vznik a rozvoj souboru klíčových indikátorů byl veden potřebou identifikovat úzký okruh politicky relevantních indikátorů, které společně s dalšími informacemi odpovídají na vybrané prioritní politické otázky a zohledňují hlavní aktuální témata. Sada je tak účinným nástrojem při zpracování Zprávy o životním prostředí a pro hodnocení plnění stanovených cílů a priorit SPŽP ČR.

Sada klíčových indikátorů je složena z 39 indikátorů, vybraných dle následujících kritérií:

- relevance k aktuálním problémům životního prostředí;
- relevance k aktuální politice životního prostředí, realizovaným strategiím a mezinárodním závazkům;
- dostupnost kvalitních a spolehlivých dat v delší časové řadě;
- vazba na sektorové koncepce a jejich environmentální aspekty;
- „průřezovost“ indikátoru – postižení co největšího množství kauzálních vazeb, tj. výběr indikátoru tak, aby představoval příčiny a zároveň následky jiných jevů v řetězci DPSIR;
- vazba na indikátory definované na úrovni mezinárodní a rozpracované na úrovni EU.

Navrhovaná sada indikátorů nebude v budoucnosti statická, ale bude průběžně přizpůsobována dle potřeb aktuální SPŽP ČR, sadě EEA, problémům životního prostředí i dostupnosti podkladových datových sad. Od sady pro Zprávu za rok 2008 se aktuální sada indikátorů změnila významněji jen v tematické oblasti Půda a zemědělství, kde přibyly dva indikátory, a to indikátor č. 25 – Limity využití půd a č. 26 – Eroze půdy. U Indikátoru odpovědného lesního hospodaření došlo, na základě konzultací s odborníky z ÚHÚL, ke změně konstrukce indikátoru. Indikátor č. 12 – Stav evropsky významných druhů živočichů a rostlin a indikátor č. 13 – Stav evropsky významných typů přírodních stanovišť není možné, vzhledem k režimu vykazování dat jednou za šest let, aktualizovat.

Indikátory obsažené v sadě klíčových indikátorů byly vyvinuty odbornými pracovišti ČR, která se danou problematikou dlouhodobě zabývají, případně byly převzaty z mezinárodně uznávaných indikátorových sad (EEA CSI, Eurostat, OECD aj.).

INFORMAČNÍ SDĚLENÍ POMOCÍ INDIKÁTORŮ

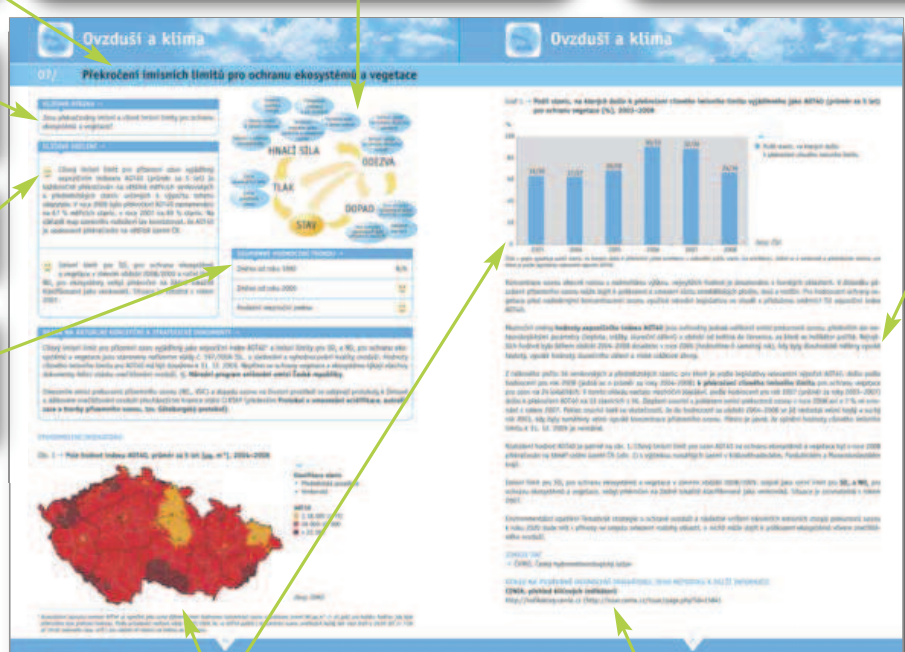
Indikátor ve Zprávě poskytuje informace v několika hierarchických úrovních podrobnosti. V první, nejobecnější, poskytne srozumitelnou informaci – klíčové sdělení, navázané (tam, kde je to aktuálně možné) na konkrétní cíl či jiný národní či mezinárodní závazek. Součástí vyhodnocení indikátorů je kromě hodnocení stavu a vývoje i vyhodnocení mezinárodního srovnání. Stav životního prostředí je tak u indikátorů, kde jsou k dispozici dostupná ověřená data, porovnán s ostatními státy EU27. U některých in-

Indikátorů je z důvodu globálního významu hodnoceného tématu zařazeno i mezinárodní porovnání nad rámec EU27 (např. u indikátoru č. 02 – Emise skleníkových plynů). Každý indikátor je vyhodnocen dle jednotné šablony a paralelně prezentován na <http://indikatory.cenia.cz> v podrobnější formě než ve Zprávě, spolu se specifikací metodiky a dalšími metadaty. Odkaz na příslušné webové stránky lze najít ve Zprávě vždy v závěru každého indikátoru.

INFORMAČNÍ VÝZNAM GRAFICKÝCH IKON

	Trend se vyvíjí udržitelně, pozitivně v souladu s cíli, k jakým míříme.
	Trend nezaznamenává ani negativní, ani pozitivní vývoj, lze označit za stagnaci.
	Trend se vyvíjí negativně, bez souladu s určenými cíli, ke kterým bychom měli směřovat.

STRUKTURA VYHODNOCENÍ INDIKÁTORU

Název indikátoru

Grafické naznačení souvislostí mezi jednotlivými indikátory; zařazení indikátoru do řetězce DPSIR

Textové vyhodnocení indikátoru (podrobnější hodnocení viz <http://indikatory.cenia.cz>)

Klíčová otázka, na kterou indikátor odpovídá

Klíčová sdělení z vyhodnocení indikátoru

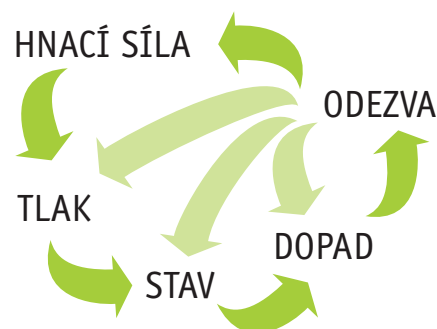
Souhrnné vyhodnocení trendů pomocí grafických ikon

Vyhodnocení indikátoru pomocí grafických prvků (více grafických prvků viz <http://indikatory.cenia.cz>)

Odkazy na zdroje dat, podrobné hodnocení indikátoru a další informace

SOUVISEJÍCÍ INDIKÁTORY

Indikátory jsou ve Zprávě řazeny dle tematických oblastí a současně je vyspecifikována jejich pozice v mezinárodně používaném modelu DPSIR (D – Driving Forces, P – Pressure, S – State, I – Impact and R – Response). Model DPSIR znázorňuje závislosti mezi faktory ovlivňujícími stav životního prostředí a nástroji, které používáme k jejich regulaci. Pod indikátory stavu (S) se rozumí stav (kvalita) jednotlivých složek životního prostředí (vzduch, voda, půda atd.), zátěže (P) přímo ovlivňují stav (např. emise apod.). Hnací síla (D) je faktorem zátěží (tj. například energetická náročnost hospodářství, struktura primární energetické základny). Dopady (I) jsou škody na životním prostředí a lidském zdraví, odezvy (R) jsou opatření. Zařazení indikátorů se však mohou prolínat, vzhledem k interpretaci jednotlivých závislostí. Některé indikátory tak mohou být vnímány jako zátěže a z jiného pohledu jako stav apod. Zařazení tedy nelze vnímat jednoznačně.

Hlavní sdělení Zprávy

Stav životního prostředí v České republice stále není z **hlediska kvality ovzduší** vyhovující. Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší však nemají plošný, ale územně ohraničený charakter. Jedná se o průmyslově zatížené regiony, oblasti s intenzivní silniční dopravou a malá sídla, kde tlak na životní prostředí pochází především z vytápění domácností. V těchto hustě osídlených regionech, mezi které patří část Moravskoslezského a Ústeckého kraje, Praha a některé další lokality v ČR, představuje zhoršená kvalita životního prostředí riziko dlouhodobých dopadů na zdraví obyvatel. Z **hlediska jakosti vody** má již jen několik úseků vodních toků nejhorší, tj. V. třídu jakosti vod podle základní klasifikace ukazatelů, a většina hodnocených úseků vodních toků patří do I. až III. třídy jakosti vod. Druhá skladba lesů v ČR se vyvíjí pozitivním směrem k nárůstu podílu odolnějších listnáčů, **zdravotní stav lesů** však není vyhovující. Stav přírodních stanovišť a evropsky významných druhů živočichů a rostlin je neuspokojivý. Významná plocha **zemědělské půdy** je ohrožena vodní erozí, nezanedbatelné není ani ohrožení větrnou erozí. Významná je i plocha zemědělské půdy ohrožená utužením a okyselováním.

K výraznějšímu zlepšování kvality životního prostředí nedochází, přestože **celkové tlaky na životní prostředí ze stěžejních odvětví národního hospodářství v souvislosti s ekonomickou krizí v roce 2009 meziročně poklesly**. Průmyslová produkce se výrazně snížila, pokračuje pokles výroby elektřiny v uhelných elektrárnách a meziročně klesly přepravní výkony železniční i silniční nákladní dopravy. Emise skleníkových plynů a většiny sledovaných znečišťujících látek v roce 2009 poklesly. Znečišťování povrchových vod se snižuje, pokračuje pokles spotřeby vody v průmyslu i v domácnostech. Nadále stoupá vybavenost obyvatel vodohospodářskou infrastrukturou. S ohledem na setrvačný charakter vývoje některých složek životního prostředí je však možné, že se postupně snižování tlaků na životní prostředí projeví dodatečně.

Na jedné straně se snižují tlaky z veřejné energetiky a průmyslové výroby, na straně druhé roste vliv dopravy a spotřeby domácností na životní prostředí. Obavy z dopadů ekonomické krize vedou ke změně chování domácností, která se projevuje snížením výdajů v některých položkách rozpočtu domácností. To pravděpodobně ovlivnilo meziroční nárůst počtu domácností používajících k vytápění levnější (tuhá) paliva a rostoucí prodej briket, černého uhlí a koksu pro domácnosti, což je pro kvalitu ovzduší v sídlech velmi nepříznivé zjištění. Dále lze dle spotřeby pohonných hmot předpokládat, že výdaje domácností na individuální dopravu neklesají a vliv sektoru dopravy na životní prostředí se v roce 2009 nezmenšil.

Zátěže životního prostředí v ČR se vyvíjejí v úzké vazbě na výkonnost ekonomiky a postupně se svým charakterem a strukturou přibližují stavu v zemích EU15. **Měrná zátěž životního prostředí na jednotku ekonomického výkonu klesá**, je však z historických důvodů nadále vyšší než představuje průměr zemí EU27 a EU15.

Současné trendy územního rozvoje velkých měst, zejména Prahy a Brna, jsou charakterizované tzv. **suburbanizací**, tj. rozšiřováním rezidenční funkce měst do jejich okolí. V souvislosti s tím dochází ke změnám využití krajiny, nárůstu zastavěných území s následnou vazbou na ztrátu biotopů rostlinných a živočišných druhů a celkově na biologickou rozmanitost. Dalším negativním důsledkem suburbanizačního procesu jsou zvýšené nároky na dopravu spojenou s každodenním dojížděním do zaměstnání a následné dopady na životní prostředí. Suburbanizace s sebou přináší, kromě dopadů na životní prostředí, sociální nerovnováhu v sídlech ovlivněných tímto procesem.

V dlouhodobějším vývoji od roku 2000 je trend **stavu životního prostředí stagnující** s poměrně výraznými meziročními výkyvy. Prokázalo se, že neexistuje zcela přímá a okamžitá souvislost mezi vývojem tlaků na životní prostředí a jeho stavem, který je ovlivněn i řadou vnějších (člověkem neovlivněných) faktorů, mezi které patří např. teplotní a srážkové poměry. Současný stav životního prostředí je tak s ohledem na nejistý vývoj socioekonomických zátěží i dalších faktorů **značně nestabilní a může mít v budoucnu výrazné výkyvy** v pozitivním i negativním smyslu.

HLAVNÍ POZITIVNÍ ZJIŠTĚNÍ ZPRÁVY:

- Emise skleníkových plynů meziročně v roce 2008 poklesly o 4,1 %, od roku 1990 o 27,5 %. Poklesy emisí jsou více než dvojnásobné oproti celkovému poklesu emisí v zemích EU27.
- Spotřeba materiálů v ČR v roce 2008 meziročně poklesla o 1,6 % po období nárůstu v letech 2003–2007. Materiálová náročnost ekonomiky, která představuje indikátor celkových zátěží životního prostředí spojených se získáváním a spotřebou materiálů, rovněž klesá.
- Emise okyselujících látek a prekurzorů sekundárních částic (SO_2 , NO_x , NH_3) klesly v roce 2009 v porovnání s rokem 2008 o téměř 4 %, emise prekurzorů ozonu (NO_x , VOC, CO, CH_4) o 3 %. K poklesu těchto agregovaných emisí nejvíce přispěly NO_x a NH_3 .
- Odběry vody pro vodovody pro veřejnou potřebu a pro průmysl klesají, současně se snižuje spotřeba vody v domácnostech. Pokračuje zvyšování podílu obyvatel připojených na vodovody, kanalizace a také na kanalizace zakončené čistírnou odpadních vod, a stejně tak pokračuje zvyšování počtu čistíren odpadních vod.
- Klesá množství vypouštěného znečištění z bodových zdrojů v základních ukazatelích BSK_{5r} , CHSK_{Cr} , NL a $\text{N}_{\text{anorg.}}$. Postupně se tak zlepšuje i jakost vody ve vodních tocích.
- Podíl listnáčů na celkové ploše lesů a jejich podíl při zalesňování v ČR v posledních letech velmi mírně, ale vytrvale stoupá.
- Plocha ekologicky obhospodařované zemědělské půdy i počet ekofarem se zvyšuje. V roce 2009 dosáhl podíl ekologicky obhospodařované zemědělské půdy 9,38 % zemědělského půdního fondu a počet ekofarem vzrostl na 2 689.
- Spotřeba minerálních hnojiv a přípravků na ochranu rostlin, která se od roku 2000 zvyšovala, zaznamenala v roce 2009 v případě minerálních hnojiv meziroční pokles o 38,5 % a v případě přípravků na ochranu rostlin pokles o 11,4 %.
- Celková produkce odpadů od roku 2003 klesá, meziročně poklesla o 5,4 %.
- Celková evidovaná produkce komunálního odpadu v ČR v přepočtu na jednoho obyvatele a rok patří k nejnižším v Evropě.
- Využití obalových odpadů od roku 2003 neustále stoupá. Z celkového množství vzniklých obalových odpadů bylo v roce 2009 recyklací využito 70 % a energeticky 8 %.
- Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí mají rostoucí tendenci, v meziročním srovnání let 2008 a 2009 je patrný vysoký nárůst výdajů z centrálních zdrojů (o 5,8 mld. Kč, + 33 %) i z územních rozpočtů (o 4,7 mld. Kč, + 17 %).

HLAVNÍ NEGATIVNÍ ZJIŠTĚNÍ ZPRÁVY:

- Zvětšila se plocha území se zhoršenou kvalitou ovzduší a s tím i počet obyvatel vystavených nadlimitním koncentracím znečišťujících látek. Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší (OZKO) byly vymezeny na 4,4 % území ČR (v roce 2008 na 3 %). Nadlimitním koncentracím PM_{10} bylo v roce 2009 vystaveno 18 % obyvatel; koncentracím přesahujícím cílový imisní limit pro benzo(a)pyren bylo vystaveno cca 36 % obyvatel a pro přízemní ozon 23 % obyvatel. Opakovaně dochází k překročení imisního limitu pro NO_2 na dopravně zatížených lokalitách.
- Kvalitu ovzduší Moravskoslezského kraje je možné označit za kritickou. Nejvyšší roční průměrné koncentrace $PM_{2,5}$ vykazují, obdobně jako v případě frakce PM_{10} , lokality na Ostravsko-Karvinsku. Nejvyšší roční průměrná koncentrace benzo(a)pyrenu byla naměřena, stejně jako v předchozích letech, v Ostravě-Bartovicích ($9,2 \text{ ng}\cdot\text{m}^{-3}$). Hodnota cílového imisního limitu zde byla překročena více než 9krát. V Ostravě dochází opakovaně i k překročení imisního limitu pro benzen a cílového imisního limitu pro arsen.
- Vypouštění znečištění do povrchových vod se v ukazateli celkový fosfor meziročně zvýšilo o 10,4 % (z 1,0 na 1,2 tis. t).
- 37 % druhů živočichů a rostlin významných pro Evropské společenství je z hlediska ochrany hodnoceno ve stavu nedostatečném a 35 % (resp. 36 %) ve stavu nepříznivém.
- Téměř tři čtvrtiny přírodních stanovišť v ČR jsou z hlediska ochrany hodnoceny ve stavu nepříznivém, 14 % ve stavu méně příznivém a pouze 12 % přírodních stanovišť je hodnoceno ve stavu příznivém.
- Početnost populací ptáků zemědělské krajiny nadále klesá. Hlavní příčinou úbytku polního ptactva je intenzifikace zemědělství a úbytek zemědělské půdy.
- I přes zpomalení tempa nárůstu je defoliace v ČR stále velmi vysoká. Zastoupení starších porostů jehličnanů (nad 59 let) v 2.–4. třídě defoliace (>25 %) v roce 2009 činí 75,5 %, u mladších jehličnanů (pod 59 let) 28,4 %, u starších listnáčů 41 % a mladších listnáčů 15,4 %.
- Neustále dochází k nárůstu zastavěných a ostatních ploch, které představují podstatné destabilizující prvky v krajině. Zastavěné plochy většinou vznikají na zemědělské půdě. Zvětšuje se fragmentace krajiny.
- Meziročně stoupl počet domácností spalujících tuhá paliva, vzrostl prodej hnědouhelných briket, koksů a černého uhlí pro domácnosti.
- Na území ČR je 22 % zemědělské půdy ohroženo vodní erozí a 8,5 % větrnou erozí, degradací utužením je ohroženo 40 % zemědělské půdy.
- Produkce odpadů v kategorii nebezpečný odpad vzrostla mezi roky 2003 a 2009 o 7 %, ačkoliv v meziročním srovnání byl zaznamenán její pokles.
- Nejčastějším způsobem odstraňování odpadů v roce 2009 je nadále skládkování, které zaujímalo 96 % z celkového odstraňování odpadů.
- V důsledku znečištění ovzduší PM_{10} mohlo v roce 2009 dojít k předčasným úmrtím zejména starších a chronicky nemocných lidí a následně pak k navýšení celkové úmrtnosti o 2 %, podobně jako v minulých letech. Zátěž oxidem dusičitým NO_2 je významná v lokalitách silně zatížených dopravou. Výskyt lékařem diagnostikovaných alergických onemocnění u dětí v průběhu deseti let má stoupající trend.

VÝVOJ HLAVNÍCH HNACÍCH SIL STAVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ:

- Průmyslová produkce ČR v roce 2009 v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí meziročně klesla o 13,6 %.
- Snižování konečné spotřeby energie od roku 2007 pokračuje, v roce 2009 byl zaznamenán meziroční pokles o 7,8 %.
- V sektorovém členění vykazuje největší spotřebu energie oblast průmyslu (39,8 %), dopravy (24,6 %) a domácností (22,1 %).
- Energetická náročnost hospodářství v roce 2009 meziročně poklesla o 1,8 %.
- Výroba elektrické energie se posunula směrem k environmentálně příznivým zdrojům, poklesla produkce elektřiny v parních elektrárnách a naopak došlo k navýšení výroby elektřiny v jaderných elektrárnách a z obnovitelných zdrojů. Podíl výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie (OZE) na hrubé spotřebě elektřiny ČR meziročně vzrostl z 5,17 % v roce 2008 na 6,79 % v roce 2009. Indikativního cíle 8 % pro rok 2010 však ČR ještě nedosahuje.
- Nákladní doprava v ČR zaznamenala v roce 2009 výrazný meziroční pokles celkových přepravních výkonů o 12,5 %, který byl zaznamenán v železniční i silniční dopravě.
- Funkce železnice v osobní i nákladní dopravě se v ČR zmenšuje, naopak posiluje silniční doprava. V roce 2009 železnice zajišťovala pouze 5,6 % celkových přepravních výkonů osobní dopravy v ČR. Výjimku tvoří městská a příměstská doprava, kde význam železnice zřetelně stoupá.
- Spotřeba paliv v dopravě v roce 2009, po stagnaci v roce 2008, meziročně stoupla, výrazněji u spotřeby nafty (o 1,9 %) než u spotřeby benzínu (o 0,9 %).
- V roce 2009 výrazně stoupl odpis osobních automobilů z Registru motorových vozidel a zrychlila se tak obměna vozového parku. Odepsáno bylo cca 259 tis. vozidel, což je nejvíce od roku 1999. Vozový park osobních automobilů zůstává i přes pozitivní meziroční změny nadále velmi starý, podíl vozidel nad 10 let stáří na celkové velikosti vozového parku činí cca 60 %, což představuje 2,63 mil. vozidel.

Vývoj tlaků na životní prostředí na národní úrovni v ČR přispívá k snižování globálních tlaků, a tím i globálních environmentálních problémů, mezi které patří úbytek ekosystémových služeb, klimatická změna, využívání přírodních zdrojů a produkce odpadů, změny ve využití území a úbytek biologické rozmanitosti. Meziroční pokles emisí skleníkových plynů byl v ČR pátý nejvyšší mezi zeměmi EU27, pokles emisí skleníkových plynů o 27,5 % od roku 1990 představuje více než dvojnásobný pokles oproti poklesu emisí v celé EU27 (o 11,3 %). Dochází k poklesu emisí znečišťujících látek do ovzduší i vod, a tím ke snížení přeshraničního znečišťování životního prostředí. ČR vytváří soustavu chráněných území Natura 2000, jejímž cílem je ochrana těch druhů živočichů a rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského hlediska nejcennější. ČR po roce 2005 výrazně snižuje materiálovou a energetickou náročnost národního hospodářství a měrné emise skleníkových plynů na obyvatele a na jednotku HDP. V těchto parametrech zatím nedosahujeme úrovně zemí EU15, ale postupně se jí přibližujeme. Dynamika pozitivního vývoje tlaků na životní prostředí (nikoliv stavu, jak je konstatováno v této Zprávě) je v ČR výrazně vyšší než činí průměr zemí EU27.